

Схильності. Здібності. Обдарованість.

Дитяча обдарованість, яка рано проявляється, — завжди предмет гордості батьків. Але для малят це може обернутися лихом і втратою дитинства. Нерозумна експлуатація здібностей призводить до одностороннього розвитку, а передчасні захоплення дорослих — до його викривлення. Чимало дітей, які вражали уяву близьких своїми здібностями, не виправдали покладених на них надій.

Природно, що для батьків їхні діти — найрозумніші й найгарніші. Біда не в тому, що часом ми помиляємося, приймаючи відблиск скла за сяяння коштовного каміння. Біда в іншому: ми обманюємо своїм захопленням самих дітей. Обіцяємо їм осяйне майбутнє, а коли стається інакше, наші сини та доньки почуваються несправедливо обманутими і не можуть відчутти звичайних людських радощів. Можна скалічити і по-справжньому обдарованих дітей, коли ми, захоплюючись «чудом», забуваємо про самого малюка, приділяємо всю увагу лише розвитку його таланту. За розумовим розвитком вундеркінд може бути далеко попереду, але за моральним та емоційним — дуже рідко випереджає вік. Виникає дисгармонія розуму та почуттів, відбувається втрата дитинства. Дитині некомфортно серед дорослих і нудно в колі ровесників. Рання експлуатація таланту може відбити бажання займатися творчістю, викликати відразу до нього, і, зрештою, талант гине.

Обдаровані діти завжди відрізняються підвищеною чутливістю, вразливістю. Тому вони частіше мають невротичні зриви. Захоплення близьких — неабияке випробування для ще незрілої особистості.

Думку про те, що здорова дитина народжується з інтелектом, розвиток якого неможливо ні підсилити, ні затримати, спростовує педагогічна практика. Розум зрілої людини визначається навчанням і вихованням у дитинстві. **Усі нормальні малята мають здібності.** Чи стануть вони талановитими — залежить від батьків і вчителів.

Сучасна психологічна наука стверджує, що до чотирьох років закладається приблизно половина інтелектуальних здібностей, які характеризуватимуть дорослу людину. Спробуйте тільки уявити собі, який величезний обсяг знань засвоює дитина, скільки енергії вона витрачає щоденно, не забудьте про надзвичайну емоційність та інтенсивність сприйняття, і ви погодитесь, що жоден інший вік не стоїть так близько до геніальності.

З 2 до 6—7 років кожна дитина — геніальний лінгвіст. Вона легко на слух засвоює лексику та граматичну будову мови. Величезна кількість запитань, які діти ставлять дорослим, свідчить про незвичайну допитливість. Збережіть цю допитливість, живий інтерес, здатність дивуватися і захоплюватися, силу почуттів — і ви отримаєте передумови таланту.

Як же зберегти всі ці потрібні риси? Тільки шляхом їхнього розвитку, коли даємо роботу нашому розуму та почуттям. Талант — це трішки здібностей і дуже багато зусиль. Пригадайте, що вам відомо про видатних людей. Неважливо, у чому вони видатні: учений це чи композитор, письменник чи винахідник — усі вони багато та наполегливо працювали. Чому ж талановиті мають працювати більше від безталанних? Бо праця — це єдиний спосіб проявлення і розвитку здібностей. І ще — тому що праця приносить їм радість. Не вбити радість праці, а розвивати її — шлях до таланту.

Тренуванням можна розвинути всі людські здібності: пам'ять, слух, математичне мислення, малювання, словотворчість. Чи видно талант ще в дитинстві? Звичайно, і це підтверджує сила-силенна прикладів. Рано проявилася музична обдарованість у Моцарта

(перша композиція у 6 років!), із 7 років почав писати свої вірші Рабіндранат Тагор, змалечку малювали Рафаель, Пікассо (відома картина «Ле Пікадор» у 9 років)...

Чи успадковується талант? Є багато прикладів, коли видатні здібності в одній або різних сферах повторювалися в багатьох поколіннях одного роду, сім'ї. Але тут річ не тільки у спадковості, а й у творчому середовищі, в якому росли діти. Проте є й інші приклади, коли у людей із високим інтелектом ростуть нецікаві, малорозвинені діти. Це навіть стало приводом для афоризму «Природа відпочиває на дітях геніїв». Погодитися з цим не можна. **Усі здорові діти мають здібності.** Але якщо вони «загодовані», якщо батьків поглинає власна творчість, проблеми, емоційні та творчі підйоми та падіння, то результат стає очевидним.

А що робити тим, хто бажає розвивати здібності своїх дітей? Спочатку необхідно розмежувати поняття «*талант*», «*схильності*», «*здібності*», «*покликання*».

Під **здібностями** зазвичай розуміють **досягнення вищих результатів при менших зусиллях** порівняно з не настільки здібними людьми.

Схильність — це **інтерес до будь-чого**, прагнення займатися якоюсь справою. Схильність не завжди пов'язана зі здібностями і може виникнути під впливом авторитетних дорослих.

Для **покликання** характерне **щасливе поєднання здібностей і схильностей**. А якщо людина при цьому має велику, **свідому працьовитість**, то можна вже говорити про **талант**.

Достеменних психологічних тестів, що передбачають майбутнє дитини, не існує. Ті, що є, дозволяють визначити лише досягнутий рівень здібностей. Не має обдарованість і зовнішніх ознак.

Існує багато підходів до навчання та виховання дитини з раннього віку. **Головне в них — не перешкоджати розкриттю потенціалу психіки, уникати односторонності у навчанні, не позбавляти дитину дитячих ігор, забав, казок, створювати умови для виходу дитячої енергії, рухливості, емоційності.** Чого треба вчити, а чого — ще зарано? Визначити це допоможе «зона найближчого розвитку». Навчати треба не того, що дитина вже може робити сама, а того, що потребує підказки, демонстрації. І звичайно, навчання має бути цікавим, проводитися в ігровій формі, тішити.

Чимало батьків стурбовані вихованням обдарованості й залучають дітей до музики, балету, фігурного катання, спорту. Усе це непогано, якщо не випускати з поля зору головного: турботи про фізичне, емоційне, моральне, психологічне здоров'я. Обдаровані люди повинні усвідомлювати, що великі здібності не дають права висувати підвищені вимоги до батьків, учителів, егоїстично ставитися до «звичайних» людей. Якщо є розуміння, що талант — це не так права, як підвищені обов'язки, то він стане передумовою розвитку гармонійної, адекватної, соціально адаптованої особистості.

Виховання інтелекту невід'ємно пов'язане з вихованням особистості.

Можна скалічити і по-справжньому обдарованих дітей, коли ми, захоплюючись «чудом», забуваємо про самого малюка, приділяємо всю увагу лише розвитку його таланту.